

Rapport fra befaring

biologiske skogregistreringer

<i>Rapport tittel.</i>	Vurdering av evt. Frivillig vern, Heggshuselva
<i>Oppdragsgiver</i>	Fylkesmannen i Oppland v/ Kolbjørn Hoff
<i>Oppdragstaker</i>	Reidar Haugan
<i>Feltbefaring utført av</i>	Reidar Haugan
<i>Rapport skrevet av</i>	Reidar Haugan
<i>Dato for befaring</i>	1.11.2016
<i>Kommune</i>	Østre Toten
<i>Rapporten går til</i>	Oppdragsgiver og Mjøsen Skog v/ Elisabeth Gill

<i>Omfatter G/Br. nr.</i>	Flere innenfor naturtype https://faktaark.naturbase.no/?id=BN00065677
---------------------------	---

Gjelder miljøregistrering av eiendom
Gjelder avgrensning av nøkkelbiotop
Gjelder vurdering av biologiske kvaliteter i MiS-figur
Gjelder registrering av erstatningsområde

Gjelder spørsmål ang naturtypelokalitet eller lokalitet for truet art

Gjelder spørsmål ang hogst i BVO

Gjelder spørsmål ang Frivillig vern

Gjelder annet (beskriv)

Arbeid gjenstår i forb. med oppdraget Nei

Kart vedlagt Kart foreligger hos oppdragsgiver.

Annet vedlegg Nei

Innledning

På forespørsel fra Fylkesmannen i Oppland, miljøvernavdelingen v/ Kolbjørn Hoff er det analysert hvorvidt vernetilbud i Heggshuselvas kløft i Østre Toten kommune omfatter tilstrekkelig areal i forhold til vernekvantitetene i området. Vern i området inngår i ordningen med Frivillig vern. Tilbudsareal er per 29. januar 2019 på 233 dekar.

Heggshuselva ble rapportert i sammenheng med bekkekløftprosjektet i Oppland, hvor en rekke bekkekløfter i fylket ble befart for å registrere forekomster av biologiske kvaliteter. På en skala fra 1-6, hvor 6 er satt på nasjonalt viktige og svært verdifulle områder, fikk Heggshuselva verdisetting 3 (området er regionalt verdifullt). Denne verdisettingen tilsvarer ikke den som benyttes i sammenheng med verdisetting av verneverdier i forbindelse med vurdering av mulige verneområder. De ulike systemene er sammenliknet hos Evju m. fl. (2011), tabell 3. 3 poeng tilsvarer to stjerner (**) i skogvernregistreringer, dvs. regional verneverdi. Vanligvis har tilbudte områder som har fått to stjerner blitt vernet som naturreservat.

I naturbase er Heggshuselva lagt inn som en naturtype med verdi A (svært viktig) som samsvarer med verdissetingen av kjerneområdet i bekkekløftregistreringen. Dette i henhold til verdissetingssystemet i DN-håndbok 13 (Direktoratet for Naturforvaltning 2007). Naturtypen er på 280,6 dekar.

Artskart og Naturbase er sjekket 28.01.2019

Beskrivelse av området

Heggshuselva er grundig beskrevet hos Gaarder (2008). Tilbudsarealet for frivillig vern omfatter vestre deler av naturtypen langs Heggshuselva, dvs. ca. halvparten av naturtypen. Tilbudsarealet omfatter også areal som ikke ligger innenfor naturtypen, men som arronderingsmessig tilhører bekkekløfta. Helt i vestre del av tilbudsarealet inngår kun sørsiden av kløfta, men fra eiendom 170/4 og vestover er avgrensningen tilpasset naturforholdene på begge sider av elva.

Haugan besøkte området i november 2016 for å identifisere en forekomst av skogsøtgras i vestre del av området, dvs. innenfor tilbudsarealet. Her var det svært frodig, til dels blaut høgstaudegranskog (eller rik gransumpskog) med mye død ved og andre interessante strukturer, bl.a. store, fuktige, kalkrike bergvegger.

Noen eiendommer med skog langs elva er miljøregistrert (det kreves MiS-registrering av eiendommen med > 100 dekar produktiv skog). MiS-figurene (nøkkelbiotopene) dekker en vesentlig del av tilbudsarealet (30-40%), og de fleste nøkkelbiotopene langs Heggshuselva inngår. De registrerte livsmiljøene omfatter bekkekløfter og liggende død ved. Livsmiljøet «bekkekløft» er en noe diffus samlepotte som vanligvis omfatter flere livsmiljøer, ofte bl.a. død ved, rik bakkevegetasjon og bergvegg. Enda større arealer, bl.a. innenfor det befarte arealet Haugan befarte, har kvaliteter som utløser MiS-registrering. Disse kan være valgt bort i utvalgsprosessen etter takstprosjektet.

I forbindelse med verdsetting av områder i skogvernprosjekter er forekomst av rødlistearter av vesentlig betydning. Det ble spesifikt registrert arter i bekkekløftprosjektet i tillegg til at det gjort noen undersøkelser tidligere (Gaarder 2008). Funn av arter ligger i Artskart, men noen feil preger kartet. Gaarder skriver bl.a.:

- «Lind danner en litt stor klon i en bratt skrent rett ovenfor vegen, og dette ser ut til å være en isolert naturlig reliktføremst av arten.» Gaarder viser til riksveg 33 som ligger øst for tilbudsarealet. Her forekommer også bl.a. ask (VU). Lind er lokalt sjelden.
- «For øvrig er det funnet skogsøtgras (NT) sparsomt i øvre deler av kløfta, samt også storrap i midtre deler, begge kravfulle arter knyttet til rik sumpskog eller kløfter.» Skogsøtgras har endret rødlistestatus til sårbar (VU). Den vokser i rik, bløt høgstaudegranskog langs sørsiden av elva vest i området, dvs. innenfor tilbudsarealet. Forekomsten av storrap inngår også.
- «Av lav er hvithodenål (NT) eneste interessante funn, og arten er funnet sparsomt på en bergvegg i øvre deler.» Funnet er helt feilplassert i Artskart (prikken ligger på et jorde nord for kløfta). Når Gaarder skriver at den vokser i øvre deler, må det antas at dette ligger innafor tilbudsarealet. Forekomsten er antagelig intakt selv om den ble funnet i 1997 pga. at denne vokser på bergvegg. Enda en forekomst ble registrert av T. Høitomt lenger øst og på nordsiden av elva i 2018. Denne forekomsten ligger like utenfor tilbudsarealet.
- «Mer interessant er forekomst av den kalkkrevende arten bueblygmose på et par bergvegger i øvre deler, samt grønnsko (VU) på morken granlåg i midtre deler.» Forekomstene av bueblygmose er inkludert i arealet, samt en del andre kalkkrevende moser som Gaarder nevner og lister i tabellen over arter. Det er noe usikkert om grønnsko-forekomsten er med i tilbudsarealet. Registreringen er heller ikke lagt ut i Artskart.

Grønnsko har endret rødlistekategori til nær truet (NT).

- «Derimot er det gjort spredte funn av marklevende arter knyttet til kalkrik barskog. Dette omfatter både skaftjordstjerne (NT) (flere funn), børstebrunpigg (VU), beltesølpigg og vrangstorpigg (VU).» Skaftjordstjerne er nå oppført som trygg (LC). Denne er funnet flere steder langs elva, bl.a. innenfor tilbudsarealet. De to sårbare pigg-soppene er begge plassert feil i Artskart. Gaarder pers. med. (2019) redegjorde for disse. Vrangstorpigg vokser på nordsiden av elva vest i området, dvs. innfor arealet. Børstebrunpigg vokser på nordsiden av elva i midtre deler, sannsynligvis i det arealet hvor kun sørsiden av kløfta er med i tilbudsarealet, men noe usikkert. Lokaliteten kan også ligge innfor tilbudsarealet på eiendom 170/4, men det regnes som mindre sannsynlig. Funnet ble ikke avmerket med GPS.

Verdisettingen av Heggshuselva er også bestemt ut fra en del andre kriterier, se tabell for verdisseting hos Gaarder (2008). Denne er diskutert under.

Gaarder (2008) nevner vegetasjonstyper og elementer som er viktige for biomangfold i kløfta. «Kvalitetene kan sies å være tre-delt.»:

1. «Det er en del lågurtbarskog i kløfta, særlig på den sørvendte sida og litt oppe på kanten. Denne har dels preg av kalkskog, og det er funnet flere rødlistede kalkskogssopp her.» Slike skogtyper finnes representert i vestre del innfor tilbudsareal. Noe kalkskog finnes også i midtre del, og trolig til dels utafor tilbudsarealet (se lokalitet for børstebrunpigg som er omtalt over).
2. «Spredt i kløfta forekommer bergvegger, men best utviklet i øvre deler. Enkelte kravfulle og dels rødlistede lav og moser opptrer på disse, arter knyttet til både fuktig og kalkrikt berg.» Bergveggene er best utviklet i vestre del innfor tilbudsarealet. Forekomst av kalkberg, som er vesentlig for mange sjeldne mosearter, er avgrenset til vestre (øvre) del av området, dvs. innfor tilbudsarealet.
3. «Til sist er det noe rik høgstaudekog og gråor-heggeskog langs elva, som også har innslag av kravfulle og rødlistede arter.» Vegetasjonstypene er rikelig representert innfor tilbudsarealet, og trolig også en del øst for dette.

Som tilleggskriterium kommer den nylig publiserte rødlista for naturtyper (<https://www.artsdatabanken.no/rodlistefornaturtyper>), som bør vektlegges i forbindelse med vurdering av skogvern. Heggshuselvas kløft har følgende rødlista naturtyper:

- Elvevannmassiver (NT). Gjelder sjølve elva. En vurdering av NIVA gir karakter «dårlig» for økologisk tilstand, men det ser ut som at betydning for fisk overskygger alle andre vurderinger (stengsel for fiskevandring ved gamle riksveg), som er «moderat» til «svært god» (bunndyr, forsuring, begroingsalger etc.).
- Elveslette (NT). Naturtypen er utbredt langs elva, inkludert tilbudsareal.
- Høgstaudekog (NT). Naturtypen er vanlig, inkludert rike utforminger.
- Kalkgranskog (VU). Det er noe kalkgranskog i de sørvendte liene i øvre del av området (i tilbudsarealet). Mulig også i midtre deler, da til dels utafor tilbudsareal.
- Kalk-/lågurtfuruskog (VU). Der det er furu i de sørvendte liene. Usikkert hvor i lokaliteten.
- Rik gransumpskog (EN). Det er mulig at noe areal på elveslette kan føres til denne enheten. Skogsøtgras brukes som indikatorart. Vegetasjonstypen er nok i en del tilfeller vanskelig å avgrense mot rik/fuktig høgstaudegranskog.

Heggshuselva – kvaliteter i tilbudsarealet forhold til beskrevne kvaliteter i hele området hos Gaarder (2008)

De fleste rødlisteartene som er funnet innenfor naturtypen inngår i tilbudsarealet. Ask (VU) er dokumentert utenfor arealet, men forekommer sannsynligvis også innenfor. Ask er et ganske vanlig treslag i dette landskapet. Det er trolig at grønnsko (NT) finnes innenfor arealet, mens det er mer usikkert om forekomsten av kalkskogsarten børstestorpigg (VU) fanges opp.

Lågurtbarskog og kalkskog fanges opp i de sørvendte liene innafor tilbudsarealet, men det er også noe kalkskog østover utenfor arealet. Det samme gjelder høgstaudekog og gråorskog. Meget godt utviklet høgstaudekog av rik utforming og trolig rik gransumpskog finnes i de flatere områdene langs elva i vest (elvesletta), dvs. innafor arealet. De best utvikla bergveggene med kalk langs elva fanges opp innafor tilbudsarealet.

De rødlista naturtypene som nevnes å forekomme innafor naturtypen langs Heggshuselva forekommer også innafor tilbudsarealet, mulig med unntak av kalkfuruskog (usikkert). På grunn av at de mest kalkrike bergartene forekommer i vestre del, vil tilbudsarealet fange opp rikere naturtyper der.

Verdisettingen er noe krevende å vurdere sikkert, men følgende elementer er gitt poeng (hele området):

- Urørthet: *
- Død ved mengde: *
- Død ved kontinuitet: 0
- Gamle bartrær: *
- Gamle løvtrær: *
- Gamle edelløvtrær: 0
- Treslagsfordeling: **
- Variasjon: **
- Treslagsvariasjon: **
- Vegetasjonstypevariasjon: **
- Rikhet: ***
- Arter: **
- Størrelse: **
- Arrondering: **
- Fosserøyk: 0

Denne verdissetingen overprøves ikke innenfor tilbudsarealet bortsett fra at det kan stilles spørsmål om parameteren «størrelse» skal reduseres til en stjerne *. Dette fordi tilbudsarealet ikke fanger opp hele den registrerte naturtypen. Mye tyder likevel på at tilbudsarealet omfatter de viktigste delene av det avgrensede området. Det bør også tas med i betraktning at arronderingen til naturtypen til dels er dårlig inntegnet i forhold til den naturlige utbredelsen av bekkekløfta, og at ytterligere areal (utenfor naturtypen) er lagt til tilbudsarealet i vestre del av området. Tilbudsarealet er derfor 233 dekar, dvs. bare ca. 48 dekar mindre enn naturtypearealet. Det vurderes at to stjerner (**) er en riktig samlet verdisseting av tilbudsarealet.

Verneverdier, konklusjon

De fleste naturfaglige kvaliteter som er beskrevet fra naturtypen Heggshuselva er mer eller mindre godt representert i tilbudsarealet. Tilbudsarealet fanger opp forekomster av de fleste rødlisteartene,

viktige elementer for biologisk mangfold, rødlista naturtyper og registrerte nøkkelbiotoper.

Noe tilgrensende areal som ikke ligger i tilbudsarealet på nordsiden av elva mot øst (på eiendom 109/1) kan ha kvaliteter som er interessante, men kløfta lenger mot øst virker å både være noe fattigere (har lavere bonitet), har mindre kalkrike bergarter og færre registreringer av viktige miljøelement og arter enn vestre (øvre del).

Tilbudsarealet oppfyller faglige mål om prioritering av økt skogvern i Oppland på flere måter. Framstad m.fl. (2017) anbefaler følgende (de typene som er representert i noen grad langs Heggshuselva er kursivert):

- Forekomster av minst *regional verdi (B/**)* av rik edellauvskog, kalklindeskog, kalkbarskog, ospedominert skog, sandfuruskog, *gråor-heggeskog/flommarkstype, rik sumpskog og bekkekløfter*.
- Forekomster av minst *regional verdi (B/**)* av gammel barskog, rik blandingskog og rik barskog, særlig av større forekomster, på rik mark i lavlandet, med liten grad av påvirkning eller rikt arts mangfold.
- Økt vern av skog på høy bonitet, i lavlandet (i boreonemoral og sørboreal sone), med liten grad av påvirkning eller som bidrar til større sammenhengende skogvernområder.
- Nye skogvernområder større enn 10 km².

Et vern langs Heggshuselva er å anbefale. Trolig er dette et tostjerners (**) område vurdert etter kriterier for skogvern. Arealer av flere av de biologisk interessante skogtypene som forekommer innfor området er dårlig representert innfor andre verneområder på kalk i lavlandet i denne delen av Oppland. Tilbudsarealet har relativt store biologiske verdier og potensialet for ytterligere biologiske verdier er stort med grundig kartlegging av flere artsgrupper.

Underskrift og dato

Reidar Haugan



28. januar 2018

Litteratur/kilder

Direktoratet for Naturforvaltning. 2007. Kartlegging av naturtyper - verdisetting biologisk mangfold, rev. utg. DN-håndbok 13.

Evju, M. (red.), Hofton, T. H., Gaarder, G., Ihlen, P. G., Bendiksen, E., Blindheim, T. & Blumentrath, S. 2011. Naturfaglige registreringer av bekkekløfter i Norge. Sammenstilling av registreringene 2007–2010. - NINA Rapport 738. 231 s.

<http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2011/738.pdf>

Framstad, E. (red.), Blindheim, T., Granhus, A., Nowell, M. & Sverdrup-Thygeson, A. 2017. Evaluering av norsk skogvern i 2016. Dekning av mål for skogvernet og behov for supplerende vern. – NINA Rapport 1352. 149 s.

Gaarder G. 2008. Naturverdier for lokalitet Hekshuselva, registrert i forbindelse med prosjekt Bekkekløfter 2007, Oppland. NaRIN faktaark. BioFokus, NINA, Miljøfaglig utredning.
http://lager.biofokus.no/omraadebeskrivelser/Bekkekloefter2007_Oppland_Hekshuselva.pdf